

22.09.2022

POL-2022-105378

Oikeusministeriö
kirjaamo.om@gov.fi

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 12.8.2022, VN/21702/2022

Helsingin poliisilaitoksen lausunto koskien hallituksen esitysluonnosta esitutinnan salassapitoperusteiden selkeyttämisestä

Oikeusministeriö on pyytänyt Helsingin poliisilaitoksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisuuslain 24 §:n muuttamisesta.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää yksityiselämän suojaa koskevien salassapitoperusteiden keskinäisiä suhteita rikosasioissa ja lisätä kansalaisten ja tiedotusvälineiden mahdollisuuksia saada tietoa rikosasioista ja niissä tehdyistä viranomaispäätöksistä.

Lausunto on pyydetty antamaan 23.9.2022 mennessä.

Helsingin poliisilaitos toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Keskeiset salassapitoperusteisiin liittyvät ongelmakohdat

Eniten tulkinnanvaraisuutta julkisuuslain säännöksissä aiheuttavat yksityiselämän suojan laajuus esitutinnassa ja esitutkintapöytäkirjan merkinnöissä suhteessa tuomioistuimen käsittelemän rikosasian ja siihen liittyvien oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuuteen. Esitutkintaa koskee korkea salassapito-olettama, joka päättyy muun muassa asiaa ensi kerran tuomioistuinmessä käsiteltäessä. Tällöin toimittajat tilaavat poliisilta esitutkintapöytäkirjan, jolloin poliisi joutuu tuomioistuimen kantaa tietämättä ottamaan kantaa siihen, onko pöytäkirjassa salattavia kohtia esim. julkisuuslain 24.1 §:n 25, 26, ja 32 -kohtien yksityiselämän suojaan koskevien säännösten nojalla.

Myöhemmin tuomioistuimen tuomiossa on saatettu päättää asian julkisuudesta toisin kuin poliisi on aiemmin tehnyt ja yleensä siihen suuntaan, että asia on julkisempi. Toimittajat tekevät tällöin uuden pöytäkirjatilauksen ja poliisi joutuu tällöin pohtimaan, tuleeko sen muuttaa jo aiemmin tekemiään salausmerkintöjään.

Lisäksi esitutkintalain tiedottamista koskeva säännös ja sitä koskeva oikeus- ja ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytäntö linkittävät käytännössä

yhteen yleistä mielenkiintoa herättävän asian ja siihen liittyvän henkilön, vaikka laissa ne pidetään toisistaan erillään ja tiedottamisen edellytykset poikkeavat toisistaan merkittävästi itse asian ja henkilön osalta. Tämä vaikeuttaa tiedottamista ja vaarantaa virkamiesten oikeusturvaa.

Esitutinnan vs. oikeudenkäynnin julkisuus

Ensisijaisesti asia olisi mahdollista ratkaista sovittamalla yhteen esitutkintapöytäkirjan ja oikeudenkäyntiasiakirjojen välinen suhde siten, että tuomioistuimien päättäisi käsittelynsä edenneen asian julkisuudesta kokonaisuudessaan ja poliisi noudattaisi sen antamaa ratkaisua asiassa. Esitutinnan yleisen salassapito-olettaman tulisi väistyä joko vasta tuomioistuimen antamassa tuomion asiassa tai sen antaessa ensimmäisenä tai muuna käsittelypäivänä päätöksen asiakirjojen julkisuudesta. Tuomioistuimen tulisi ottaa kantaa nimenomaisesti myös sen hallussa olevaan esitutkintapöytäkirjaan liitteeseen, vaikka asiakirjoihin ei olisikaan vedottu tuomioistuimessa tai vaikka asiakirjoja koskevaa asiakirjapyyntöä ei olisi esitettykään.

Nykysäännöksen mukaan esitutinnan yleinen salassapito-olettama poistuu tuomioistuimen alkaessa käsitellä asiaa ensimmäisessä istunnossaan. Tällöin toimittajat tekevät välittömästi tai ovat jo tehneet ennakkotilauksen poliisille esitutkintapöytäkirjasta. Tuomioistuin ei ole välttämättä vielä ehtinyt ottamaan kantaa asiakirjojen julkisuutta koskeviin kysymyksiin. Poliisi joutuu siten ottamaan asiaan kantaa ja päätös saattaa olla ristiriidassa myöhemmän tuomioistuimen tekemän julkisuusratkaisun kanssa.

Useissa tapauksissa tuomioistuin pitää asioita enemmän julkisena kuin poliisi. Tämä onkin luonnollista, kun kyse on lopullisesta ja velvoittavasta päätöksestä asiassa sekä syyllisyyskysymyksen ratkaisusta, kun taas poliisin osalta kyse on ja on ollut esitutkinnasta. Poliisi ei voi soveltaa omien asiakirjojensa julkisuusarviointiin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (myöh. YTJulk) 9 §:n 3 momentin säännöstä yksityiselämän suojan väistymisestä rikosasiassa edes niissä tapauksissa, jotka ovat edenneet tuomioistuimeen.

Epäjohdonmukaiselta ja tarkoituksettomalta saattaa silloin tuntua, että poliisi pitää salassa seikkoja, jotka ovat tulleet julkisiksi tuomioistuinkäsittelyn kautta. Lisäksi yleisö kokee eri viranomaisen päätöksenteon ja laintulkinnan samasta asiasta ristiriitaisena.

Helsingin hallinto-oikeus (24.2.2021, päätös H 654/2021, dnro 20612/03.04.04.01/2020) palautti toimittajan valituksen johdosta asian keskusrikospoliisille uudelleen käsiteltäväksi ja pyysi tätä ratkaisusaan ottamaan kantaa siihen, mikä merkitys julkisuusratkaisulle on sillä seikalla, että poliisin salaamat asiat ovat tulleet käytännössä julkisiksi tuomioistuinkäsittelyn myötä. Hallinto-oikeus totesi, että säännösten itsenäinen soveltamisvastuu on kulloinkin sillä viranomaisella eli tässä tapauksessa

keskusrikospoliisilla, jolle asiakirjaa koskeva tietopyyntö on esitetty, eikä se ole sidottu asiassa käräjäoikeuden tekemään julkisuusratkaisuun. Käräjäoikeuskäsittelyn yhteydessä julkiseksi tulleilla tiedoilla saattaa kuitenkin olla merkitystä keskusrikospoliisin hallussa olevan esitutkinta-aineiston julkisuutta julkisuuslain nojalla arvioitaessa.

Poliisilaitos katsoo, että selkeintä ja johdonmukaisinta olisi, että poliisi soveltaisi esitutinnan julkisuuteen pelkästään nykyistä julkisuuslain 24.1 § 3 kohdan mukaista yleistä, korkeaan salassapito-olettamaan perustuvaa säännöstä ja tuomioistuimen ratkaistavaksi menevissä asioissa se odottaisi tuomioistuimen julkisuusratkaisua asiassa. Tällöin poliisin ei tarvitsisi itsenäisesti soveltaa julkisuuslain yksityiselämää koskevia salassapitosäännöksiä. Tällainenkaan säännös ei ole ongelmaton, sillä silloin tulisi järjestää tiedonkulku tuomioistuimen julkisuusratkaisusta poliisille nopeaksi eikä ainakaan nykyinen poliisi- ja oikeushallinnon tietojärjestelmien erillisyyksien tällaista järjestelyä.

Helsingin käräjäoikeus on kahdessa viimeaikaisessa ratkaisussaan (eräs julkisuudessa uutisoitu ihmiskaappajuttu ja Kulosaaren lapsikaappausjuttu) tehnyt sellaisen ratkaisun, että käräjäoikeus on heti ensimmäisenä asian käsittelypäivänä määrännyt oikeudenkäyntiasiakirjat ja suullisen käsittelyn salaisiksi ja pitänyt tämän ratkaisun lopullisessa tuomiossaan, mitä päätöstä poliisi on noudattanut julkisuuslain 22 §:n nojalla. Toisessa tapauksessa kyseessä oli osittain lopullinen ja osittain väliaikaismääräys, kun taas toisessa lopullinen määräys. Väliaikaismääräyksestä säädetään YTJulkL 31 §:ssä ja lopullisesta määräyksestä YTJulkL 6 §, 9 § ja 10 §:issä.

Yksityiselämän salassa pidettävyys esitutkinnassa

Kaikki asiat eivät kuitenkaan etene tuomioistuimeen, vaan syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta, tehdä rajoituspäätöksen tai poliisi tehdä päätöksen, että asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Tällöin julkisuusasia jää poliisin itsensä ratkaistavaksi.

Yleisellä tasolla tulisi pohtia, kuinka paljon yksityiselämää rikosasioissa suojataan. Mikä merkitys asiassa on sillä, mihin lopputulokseen prosessi päättyy ja mikä merkitys julkisuusarvioinnissa on annettava rikoksen vakavuudelle, syyteoikeudelle (asianomistajarikos, yleisen syytteen alainen vain ns. sekamuotoinen rikos) ja sille, koskevatko tiedot epäiltyä vai asianomistajaa.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että rikos ei ole siihen syyllystyneen yksityisasia (KKO 2005:136 kohta 10 ja KKO 2018:51 kohta 22). Siten saattaisi olla perusteltua ajatella, että rikoksesta epäilty ei voisi yhtä laajasti vedota yksityisyyden suojaan kuin asianomistaja. Epäillyn voidaan katsoa otta-
neen tietoisesti riskin itseään koskevien tietojen tulemiseksi julkiseksi nor-

minvastaisella käyttäytymisellään, mutta asianomistaja joutuu uhriksi syyttään. Tosin käytännössä voi olla vaikeata pitää aineistossa erillään rikoksesta epäiltyä ja asianomistajaa koskevia tietoja.

Nykytilaan olisi mahdollista tuoda selkeyttä ainakin siten, että julkisuuslakiin otettaisiin samanlainen tai samankaltainen säännös kuin on tällä hetkellä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 9 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan tietyt yksityiselämään liittyvät tiedot eivät rikosasiassa ole salassa pidettäviä siltä osin kuin ne liittyvät olennaisesti syytteessä tarkoitettuun tekoon tai sen rikosoikeudelliseen arviointiin, jollei tuomioistuin 10 §:n nojalla määrää niitä salassa pidettäviksi. Tämä tarjoaisi nykyistä suuremmat mahdollisuudet sille, että yksityiselämän voitaisiin katsoa ylipäänsä jossain määrin väistyvän esitutkinnassa.

Tällä hetkellä hallinto- ja yleiset tuomioistuimet arvioivat asioita vaihtelevasti yleensä siitä yleisestä lähtökohdasta käsin, että rikos ei ole yksityisyysasia tai ainakaan siihen syyllistyneen yksityisasia. Tätä periaatetta ei ole kuitenkaan kirjattu julkisuuslakiin eikä sen esitöihin ja se jättää muutoinkin paljon tulkinnanvaraa.

Esitutkinnassa ei ylipäänsä ole kyse tuomiosta eikä edes syytteestä. Esitutkintalakiin asia tulisi muotoilla siten, että yksityisyyden suoja väistyy esitutkintakynnyksen ylittävien tekojen osalta eli esim. aiheettoman tai ainakin tuloksettoman tutkintapyyntöjen tekeminen ja esiselvityksen toimittaminen eivät vielä riittäisi tutkintapyyntöjen kohteen yksityiselämään liittyvien tietojen tulemisen julkisiksi, mikäli asiassa ei aloiteta esitutkintaa. Mikäli näin ei olisi, niin kansalaiset voisivat tehdä aiheettomia tutkintapyyntöjä toisiaan kohtaan ja pyrkiä esitutkintapäätösten yleisöjulkisuuden kautta urkkimaan tutkintapyyntöjen kohteen yksityiselämään kuuluvia tietoja, joita hän on vapaaehtoisesti antanut poliisille tai jotka poliisi on hänestä muutoin hankkinut esiselvittelyä varten.

Asia ei toki ole yksiselitteinen, sillä toisaalta viranomaistoiminnan kansalaisvalvonta, joka käytännössä toteutuu toimittajien kautta, vaatii avoimia ja läpinäkyviä perusteluja etenkin julkista, poliittista ja taloudellista valtaa käyttävien henkilöiden osalta, jottei synny aiheettomia epäilyjä heidän suostumisestaan ja heidän tekemiensä rikosten tutkimatta jättämisestä.

Ratkaisun KHO 2021:170 mukaan rikoksesta epäillyn kuulumista järjestäytyneeseen rikollisryhmään ei pidetty julkisuuslain 24.1 §:n 26 eikä 32 kohdan tarkoittamana salassa pidettävänä yksityiselämään kuuluvana tietona, koska tiedot olivat tässä yhteydessä merkityksellisiä muun muassa törkeitä huumausainerikoksia koskevan rikoskokonaisuuden esitutkinnan toimittamisen ja siinä selvitettävien asioiden kannalta.

Rikosasioiden yleisöjulkisuudesta väitöskirjan tehnyt OTT Satu Rantaescola on ratkaisun KHO 2021:70 johdosta kirjoittamassaan Edilex-artikkelissaan katsonut, että päätös antaa tukea hänen väitöskirjassaan esittämälleen väitteelle siitä, että epäillyn toiminta jonkin tunnusmerkistön täyttävänä

(ns. laitton toiminta) ei saisi salassapidon suojaa. Tieto olisi salassa pidettävää, jos tieto ilmenee sellaisissa olosuhteissa, että niistä voidaan päätellä yksilön tavoitelleen tiedon pysymisestä yksityiselämän ja salassapidon piirissä.

KHO:n ratkaisun perustelun sanamuoto on samankaltainen kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §, jonka mukaan salassa pidettävät arkaluonteiset tiedot henkilön yksityiselämään, terveydentilaan, vammaisuuteen tai sosiaalihuoltoon liittyen ovat julkisia, mikäli ne liittyvät olennaisesti syytteessä tarkoitettuun tekoon tai sen rikosoikeudelliseen arviointiin. Silloin ei olisi tarvetta käyttää ns. substanssisalassapitokohtia, kuten sosiaalihuollon tai työhallinnon etuuksia (JulkL 24.1 § 25 kohta) tai henkilökohtaisia olosuhteita (JulkL 24.1 § 32 kohta) koskevaa salassapitokohtaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että oikeudenkäynnin alkamisen jälkeen esimerkiksi erilaiset tukien väärinkäytöstopaukset eivät voisi esitutkintaviranomaiselta aineistoa pyydettäessä saada salassapidon suojaa edellä mainitun sosiaalihuollon tai työhallinnon etuuksia koskevan kohdan perusteella, kun esitutkinta- ja syyteharkinta-aineiston salassapito on jo päättynyt. Epäillyn menettelyä suojattaisiin lähinnä yleisellä esitutkinta- ja syyteharkinta-aineiston salassapidolla (3 k).

Ratkaisussaan Helsingin hallinto-oikeus 19.8.2022 (pätös: H4440/2022, dnro: 20727/03.04.04.01/2021) totesi yksityiselämän ja tutkintailmoituksen välisestä suhteesta seuraavaa: "Julkisuusperiaatteen toteutumiseen, viranomaistoiminnan valvontaan ja kansalaisten yhdenvertaiseen kohteluun liittyvien näkökohtien vuoksi lainsäätäjän tarkoituksena ei voida katsoa olleen, että sellaiset yksityiselämän piiriin kuuluvat rikosasiassa ei-arkaluonteisena pidettävät tiedot, joita on mainittu julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa, olisivat rikosilmoituksiin tai esitutkintapöytäkirjoihin liittyvinä salassa pidettäviä silloin, kun tällaisilla tiedoilla on merkitystä teon rikosoikeudellisessa arvioinnissa kuten päätettäessä esitutkinnan päättämisestä. Mikäli mainitun aineiston joukossa on yksityiselämän piiriin kuuluvaa tietoa, joka ei ole merkityksellistä teon tai rangaistuksen arvioinnissa, tällainen esimerkiksi sivullista henkilöä koskeva tieto voi tapauskohtaisen punninnan jälkeen kuitenkin tulla salassa pidettäväksi myös 32 kohdan perusteella."

Mikäli vakiintunut asiantila on edellä mainittujen ratkaisujen mukainen, olisi se selkeyden vuoksi syytä kirjata lakiin, mikäli se on lainsäätäjänkin tahto. Mikäli yksityiselämään liittyvien tietojen salassapidosta voitaisiin poiketa samaan tapaan kuin tuomioistuimessa, edistäisi se päätöksenteon avoimuutta ja tiedottamista myös sellaisissa jutuissa, jotka eivät etene tuomioistuimeen. Lisäksi se vähentäisi ristiriitaisuuksia tuomioistuihin päättämien rikosasioiden ja syyttäjän/poliisin päättämien muiden rikosasioiden julkisuusarviontien välillä, koska poliisi ei voi soveltaa omien asiakirjojensa julkisuusarviointiin YTJulkL:n 9 §:n 3 momentin säännöstä.

Tuorein ja hyvin valaiseva esimerkki yksityiselämän salassapidon tulkinnanvaraisuudesta on KRP:n rikosylikomisariota ja rikosylikonstaapelia vastaan nostettu virkarikossyyte Helsingin kärjäoikeudessa, mitä asiaa käsiteltiin myös Helsingin hovioikeudessa. Poliisimiehiä syytettiin siitä, että he olivat oikeudetta paljastaneet Helsingin kaupungille julkisuuslain 24.1 §:n 32 kohdan nojalla salassa pidettävää tietoa siitä, että kaupungilta tonttia vuokraamassa olleet miehet olivat rikollisjärjestö Bandidos MC:n jäseniä.

Kärjäoikeus hylkäsi syytteet, sillä tiedon salassa pidettävyys on tuomioistuimen mukaan tulkinnanvaraista. Aikaisemmin eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri ovat olleet asiasta erimielisiä. Hovioikeus hylkäsi 9.9.2022 (nro 1216, diaarinumero R 22/1809) niikään syytteet tuottamuksellisesta virkarikoksesta pitäen tekoa vähäisenä, mutta katsoi kuitenkin tiedon olevan salassa pidettävää mainitun lainkohdan nojalla. Asiassa pohdittiin myös sitä, olivatko tiedot julkisia sillä perusteella, että asianomistajat olivat julkaisseet tiedot jengijäsenyydestään sosiaalisessa mediassa. Tämä ei poistanut salassa pidettävyttä, koska lausunnossa oltiin tietolähteenä vedottu myös poliisin rekisteritietoihin eikä avoimia lähteitä ollut lausunnossa yksilöity täsmällisesti. Avointen lähteiden osuus aiheutti kuitenkin sen, että tekoa ei katsottu ensinnäkään tahalliseksi ja toisekseen tuottamuksellinenkin teko katsottiin vähäiseksi.

Edellä mainitun poliisimiesten virkarikossyyteasian käsittelyn yhteydessä Helsingin hovioikeuden tekemä pohdinta avointen lähteiden merkityksestä julkisuusarvioinnissa tuo esiin erään toisen käytännön ongelman viranomaistiedottamisessa. Henkilö saattaa nimittäin itse kertoa medialle tai julkaista sosiaalisessa mediassa itseään koskevia salassa pidettäviä tietoja. Vallitseva tulkinta eri viranomaisissa tuntuu tällä hetkellä olevan se, että tätä ei voida tulkita julkisuuslain 26 §:ssä tarkoitetuksi viranomaiselle annetuksi suostumukseksi ja perusteeksi salassa pidettävän tiedon antamiseen. Henkilö saattaa kuitenkin kertoa asiastaan ja viranomaistoimenpiteistä puutteellista tai jopa väärää tietoa, jolloin viranomaisella tulisi olla mahdollisuus oikaista asiaa julkisuudessa ja tuoda esiin oma näkökulmansa. Mikäli henkilö on itse vapaaehtoisesti kertonut julkisuudessa omista asioistaan, on epäjohdonmukaista ja epätarkoituksenmukaista, että viranomainen on tämänkin jälkeen vielä sidottu salassapitoon. Henkilön julkistaessa tietonsa olisi luontevampaa katsoa, että hän on luopunut salassapitotahdostaan. Julkisuuslakiin tulisi ottaa asiaa selventävä nimenomainen säännös.

Tiedottaminen yleistä mielenkiintoa herättävissä tapauksissa

Useiden ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisujen (apulaisoikeusasiamies 29.11.2010, dnro 313/4/09, apulaisoikeusasiamies 13.11.2013 dnro 4114/4/12; apulaisoikeusasiamies 20.3.2014, dnro 1163/4/13; oikeuskansleri 28.12.2009 dnro 116871/2007) ja poliisimiehen virkasalaisuuden rikkomista koskevien langettavien tuomioiden (Helsingin hovioikeus 8.5.2017,

tuomio 17/118041, asianro R 16/1036 ja Pohjanmaan käräjäoikeus 3.2.2021, tuomio 21/105108, asianro R 20/1231) mukaan esitutkintalain tiedottamista koskevaa säännöstä 11 luvun 7 §:ssä tulee soveltaa tilanteissa, joissa yksittäinen toimittaja on saanut omilta lähteiltään (esim. asianomistajalta tai muilta silminnäkijöiltä tai sosiaalisesta mediasta) tiedon poliisille tehdystä rikosilmoituksesta ja asiaan liittyvästä henkilöstä. Esitutkintalain mukaista tiedottamista ei ole siis pelkästään se, että poliisi tiedottaa asiasta yleisellä mediatiedotteella samanaikaisesti kaikkia tiedotusvälineitä.

Ongelmia tiedottamisessa aiheutuu siitä, että ETL 11:7 §:ssä tiedottamisen edellytykset ovat hyvin väljät yhteiskunnallista merkitystä ja muuta yleistä mielenkiintoa herättävissä asioissa, mutta asiaan liittyvän henkilön nimen antamiselle julkisuuteen on säädetty hyvin tiukat edellytykset tyhjentävästi. Asiaa ja henkilöä on lähes mahdoton pitää käytännössä erillään edellä mainittujen ratkaisujen valossa, mikäli asiasta ja henkilön nimestä on jo uutisoitu.

Yleistä mielenkiintoa herättävät asiat ovat yleensä ylimpiin virkamiehiin ja poliitikoihin kohdistuvia virka- tai muita rikosepäilyjä eikä näissä tilanteissa juuri koskaan täyty nimellä tiedottamisen edellytykset, joilla tarkoitetaan nimen antamista julkisuuteen, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi, uuden rikoksen estämiseksi tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämiseksi. Valtavassa julkisessa tiedottamispaineessa poliisi pyrkii tällä hetkellä ratkaisemaan asian taiteilemalla siten, että se muotoilee itse asian mahdollisimman yleisellä tasolla ja tämän jälkeen nimenomaisesti kiistää vahvistavansa asiaan liittyviä henkilöä tai henkilöitä, vaikka kaikki tosiasiasa tietävät mistä asiasta ja henkilöistä on kyse. Edellä mainittujen laillisuusvalvojen ja tuomioistuinratkaisujen valossa tällainenkin uutisointi on oikeudellisesti riskialtista.

Usein kohdehenkilö on itse vielä kommentoinut asiaa julkisuudessa. Vakiintuneesti on kuitenkin katsottu, että se ei vielä riitä julkisuuslain 26 §:n mukaiseksi suostumukseksi, jonka henkilön tulisi siis antaa suoraan viranomaiselle. Tällaista suostumusta ei kuitenkaan yleensä ehditä hankkimaan akuutissa tiedottamistilanteessa ja on muutoinkin erikoista, että henkilö voi kertoa asioistaan mediassa ja samanaikaisesti vedota salassapidon suojaan suhteessa viranomaisiin. Viranomainen ei siten pysty edes oikomaan henkilön mahdollisesti julkisuudessa kertomia vääriä tai väärittyneitä faktoja asiassaan. Mikäli henkilön kertoo yksityisistä asioistaan medialle tai sosiaalisessa mediassa, pitäisi katsoa hänen luopuneen näitä asioita koskevasta salassapitotahdostaan. Olisikin syytä pohtia, pitäisikö suostumusoppi muotoilla laissa selkeämmäksi näitä tilanteita ajatellen. Suoranaisia oikeustapauksia asiaan liittyen ei ole poliisilaitoksen tiedossa, mutta asia on ongelmallinen tiedottamisvastuussa olevan virkamiehen kannalta.

Esitutkintalain 3:3 §:n mukaan esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvien osien esitutkintalain säännöksiä. Samoin poliisi-

silain 6:1 §:n mukaan poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Poliisi tulkitsee tämän tarkoittavan myös tiedottamissäännöstä. Poliisitutkinnan (kadonnut henkilö) osalta asian on vahvistanut apulaisoikeusasiamies 31.5.2016 antamassaan ratkaisussa 2243/2/15.

Valokuvan vs. videotallenteen antamistapa

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun (EOAK/5073/2019) ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden vuonna 2019 antaman ratkaisun (pääösno 1970310/1, diaarinro 00759/18/1203) mukaan videotallenteeseen sovelletaan ETL 9:7.2 §:n asiakirjan antamistapaa koskevaa säännöstä, mutta samaa säännöstä ei voida soveltaa samasta kohteesta otettuihin valokuviiin, joihin sovelletaan julkisuuslain 16 §:n säännöstä. Julkisuuslain säännös eroaa kuitenkin esitutkintalain säännöksestä siinä, että siinä ei puhuta yksityisyyden suojasta mitään. Siten samaa kohdetta kuvaava ja yleisö- tai asiansaisjulkiseksi katsottu video on mahdollista jättää antamatta pyytäjän haltuun henkilön yksityisyyden suojaamiseksi, mutta videosta otetut kuva-kaappaukset tai ylipäänsä samasta kohteesta otetut valokuvat tulisi antaa pyytäjän haltuun. Henkilön yksityisyyden suojan kannalta on tuskin kovinkaan paljon eroa sillä, onko hänestä otettu videokuva vai valokuvia. Siten ETL 9:7.2 §:n säännöksen soveltamisalaa tulisi laajentaa siten, että se koskisi myös valokuvia.

Lopuksi

Helsingin poliisilaitos toteaa kokoavasti, että yksityiselämän suojaa koskeva sääntely on moninaista ja salassapitoperusteiden soveltaminen on osoittautunut käytännössä haasteelliseksi. Kaikki toimenpiteet yksityiselämän suojaa koskevien salassapitoperusteiden sekä viranomaisten toimivaltuuksien selkeyttämiseksi ovat siksi toivottavia käytännön lainsoveltajan näkökulmasta.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Rikostarkastaja

Jouni Niskanen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.09.2022 klo 12:28. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Tiedoksi

Apulaispoliisipäällikkö Heikki Kopperoinen
Rikosylitarkastaja Markku Heinikari